

DELO S "PROBLEMATIČNIMI RAZREDI"

Žarko Trušnovec*

POVZETEK

Pri šolskih novincih si šola prizadeva sestaviti čimbolj uravnotežene razrede. Kljub temu se redno dogaja, da eden od razredov velja za slabšega, občasno pa tudi za izrazito problematičnega. Ko dobi razred tako etiketo, je vzpostavljen začaran krog - učitelji neradi gredo v razred, se pritožujejo, učenci povzročajo nemir, kopičijo se slabe ocene in disciplinske kazni.

Menimo, da je v situaciji obremenjeni z negativnimi izkušnjami (šola, konflikti, kazni) na "šolski način" (govorjenje, analiziranje) praktično nemogoče doseči spremembo.

Takšne razrede zato vključujemo v izvenšolske oblike dela z zelo zahtevnim in natančno strukturiranim programom (tabor, preživetje v naravi, planinske ture).

Pri tem se namesto negativnih vodij (razgrajanje v razredu) uveljavijo pozitivni naravni liderji, kar lahko izkoristimo pri nadaljnjem delu z razredom.

Že samo dejstvo, da se je naredilo nekaj več od govorjenja pa povzroči drugačen odnos učiteljev do razredne skupnosti, kar se med drugim kaže celo v izboljšanju ocen.

UVOD

Ob prihodu na šolo sem se srečal s pogostimi pritožbami nad enim od sedmih razredov in pričakovanji učiteljev, da bom tak razred "obravnaval".

Ker nisem želel igrati vloge dežurnega policaja sem predlagal, da bi s temi učenci organiziral šolo preživetja v naravi.

Vodstvo šole je pristalo, stvar je uspela in v naslednjih letih sem podobne rešitve še večkrat predlagal. Nekajkrat je bil odziv šole, staršev in učencev ugoden in smo jih tudi izpeljali.

Stil vodenja vseh dejavnosti je dosledno avtoritativen.

PRIMERI

Primer 1

Začetna situacija:

Osmi razred na začetku šolskega leta izstopa z slabim sodelovanjem in znanjem pri pouku, nedisciplino, nesramnim obnašanjem do razrednika in drugih učiteljev. Razred sploh na delu ja ko skupnost, med fanti in dekleti ni nobenega sodelovanja. Razrednik ne ve kdo so vodje skupine, našteje le največje razgrajače in največkrat kaznovane posameznike.

Predlog in realizacija:

Učencem se predlagal dvodnevno šolo preživetja (brez hrane, ki bi jo nesli od doma) v naravi, kar so navdušano sprejeli. Njihovi starši so za tako akcijo dali pismeni pristanek, čeprav so bili obveščeni le z kratkim pisnim sporočilom. Ugotovil sem, da učenci najbolje sodelujejo z učiteljico gospodinjstva, zato sem jo povabil k sodelovanju. Pri njenih urah so dekleta pripravila seminar o užitnih rastlinah, fantje pa o možnostih preživetja z lovom in ribolovom.

Sredi septembra smo se v petek popoldno odpeljali v Dolenjo Trebušo, učence sem razdelil v skupine in jim dal orientacijsko nalogo - pot na opuščeno kmetijo pod Oblakovim vrhom (dve uri hoje)

Dekleta so nato nabirala hrano (gobe, lešniki, ...), fantje pa so poskušali izdelati lovske pripomočke (vrša za postrvi, zanka na poteg, ...) Zvečer smo zakurili ogenj, pekli gobe in korenike, predstavnika fantov in deklet pa sta poročala o popoldanskem delu. Prespali smo na prostem v spalnih vrečah.

Drugi dan smo imeli tečaj orientacije in pohod Oblakov vrh - Rupa - Trebuša.

Vsi udeleženci so mi napisali svoje vtise o teh dveh dneh.

Ugotovitve:

razredna skupnost sploh še ni formirana
med fanti in dekleti skoraj ni sodelovanja, dekletom se priznava le učno uspešnost
vodilno vlogo pri delu v naravi je prevzela trojica fantov, katerim so se ostali spontano podredili razgrajači iz razreda so izpadli kot reve in cmere, saj so bili preu-
trujeni in za delo neuporabni

Predlogi za delo :

Razredniku sem predlagal:

na razred naj vpliva s pomočjo vodilne trojice fantov z organizacijo tekmovanja med razredi (kviz) naj omogoči uveljavitev in vključitev deklet, ki v znanju fante prekašajo razred naj organizira naravoslovni dan za vse osme razrede (tema: preživetje v naravi) in se tako uveljavi pred vrstniki in predvsem učitelji.

Razrednik, pa tudi vodstvo šole je predloge sprejelo in vse smo tudi realizirali.

Rezultati:

razred je do konca leta veljal za živahen, vendar tudi prijeten in delaven skupno delo je učence povezalo šolski uspeh se je opazno dvignil naravoslovni dan o preživetju v naravi je bil presenečenje tudi za učitelje in je najbolj pripomogel k spremembi stališča do teh učencev v spisih so poudarjali željo po podobnih akcijah in vključili so se v moj planinski krožek

Primer 2

Začetna situacija:

Šesti razred celo prvo polletje velja za problematičen, moji predlogi niso sprejeti do polletja. Izjemno slab uspeh povzroči pripravljenost, da se nekaj poskuša napraviti.

Predlog in realizacija:

Učence sem odpeljal v februarju na zimsko planinsko turo Lepena - Krnsko jezero - Mali Bogatin - Lepena. Prespali smo v bivaku pri Krnskem jezeru.

Ugotovitve:

razred je popolnoma nepovezan, niso si navajeni pomagati, vsak skrbi samo zase iz povprečja iztopata dva učenca, ki bi bila lahko naravna liderja razgrajči iz razreda so popolnoma neobgljeni, brez kondicije in vzdržljivosti

Predlogi za delo:

Razredniku sem predlagal podobne možnosti kot v primeru 1.

Predlog ni bil sprejet.

Rezultati:

učitelji so poročali o boljšem sodelovanju in disciplini nekaj učencev se je vključilo v moj planinski krožek

Primer 3

Začetna situacija:

Peti razred velja poleg značilnosti iz primera 1 in 2 še za otročjega in agresivnega. Sam sem bil priča nekaj agresivnih izpadov posameznih učencev iz tega razreda. Razrednik je pokazal visoko stopnjo pripravljenosti za delo in sodelovanje.

Delo s tem razredom sem predstavil vodstvu šole in staršem kot poseben projekt, ki je bil sprejet.

Prelog in realizacija:

Z razrednikom sva razred med tednom (namesto pouka!) odpeljala v Sočo, kjer sem zanje organiziral dvodnevni tabor z natančno strukturiranim programom (tek, telovadba, meditacija, pohod, športne igre, nastop gosta, glasbena delavnica, šola ustvarjalnega pisanja, pravljica, ...).

O ugotovitvah sva seznaniла učiteljski zbor in starše in predlagala nadaljnje delo z razredom.

Ugotovitve:

jasno se je pokazalo, kdo je v skupini vodja in kateri učenci so odrinjeni in potrebujejo pomoč pri vključevanju najbolj agresivni v razredu so bili v novi situaciji najbolj nemočni pokazala se je nizka stopnja fizične vzdržljivosti, hitra utrujenost

Rezultati:

učitelji so poročali o izboljšanju vedenja in uspeharazrednikova vrednost pri učencih, učiteljih in zlasti starših je močno zrasla organizirali smo tudi zaključni izlet (skupaj s starši)

DISKUSIJA

Danes je moderno govoriti o krizi vrednot. Ali bi lahko situacijo, da se mladi po osmih letih skupnega življenja v razredu niso sposobni organizirati niti za eno skupno akcijo, da se uveljavljajo predvsem z agresivnim in nesramnim obnašanjem, da si sposobnejši ne upajo pokazati znanja, ker jih bodo zaradi tega zasmehovali, uvrstili med odraze te krize?

Danes, ko človeka ne vodi več instinkt in ko ne velja več tradicija lahko pri odraslih računamo na vest in odgovornost. Kaj pa pri otrocih?

Čeprav imamo s tem dobre izkušnje se "problematičnega razreda" samo z apeliranjem na vest in odgovornost ne premakne.

Ustvarjanje tradicije zahteva čas - in še marsikaj drugega - to pa ni v naših rokah.

Pri mladih ostaja še področje "instinktov" - na to pa lahko vplivamo. Ko jih postavimo v situacijo, ki zahteva napor in odpovedovanje, ko se počutijo ogrožene (lakota, žeja, mraz, utrujenost, izpostavljenost na planinski poti), se začnejo obnašati drugače in postanejo dojemljivi za spremembe.

Po naših izkušnjah se v zahtevni situaciji uveljavijo pozitivni vodje, na katere se kasneje lahko opreš pri delu v šoli. Ti otroci navadno v spisih izrazijo pravo navdušenje nad redom in disciplino!

Tisto, kar učitelji v razredu označujejo kot hipermotoričnost, SMCD, preveč energije, živahnost, je predvsem nevzgojenost. V zahtevni in naporni situaciji takšni učenci izpadejo kot največje reve!

Zanimiva je reakcija dela učiteljev: tisti, ki imajo največ pripomb o zahtevnosti in avtoritativnosti tudi sprašujejo zakaj bo "problematičen razred" nagrajen s pohodom, izletom. Kot da so to kriminalci, ki bi morali biti kaznovani!

Rezultate pripisujemo predvsem dejstvu, da s takšnimi akcijami posredujemo mladim doživljajske vrednote, za katere so v obdobju do pubertete najbolj dojemljivi.

Ko se sedaj pojavi "problematičen razred" se mi ni treba zatekati v "saj se bom z njimi pogovoril", ampak predlagam situaciji in letnemu času primerno akcijo. Temu sledi dogovarjanje z učitelji in učenci, sestanek s starši, veliko idej in tudi nasprotovanja, kar spremeni klimo tudi če do realizacije same akcije sploh ne pride.

LITERATURA

Frankl VE. Kljub vsemu rečem življenju da. Celje: Mohorjeva družba, 1993.

Lukas E. Družina in smisel. Celje: Mohorjeva družba, 1993.

Ramovš J. Antropohigiena. Celje: Mohorjeva družba, 1990.